

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАФТИ І ГАЗУ

САВКА ЮЛІЯ ВАСИЛІВНА

УДК 005.51:005.412: 005.936.3:620.9

**ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ПАЛИВНО-
ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ В УМОВАХ РИНКОВИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Івано-Франківськ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор економічних наук, професор
Полянська Алла Степанівна,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу,
завідувач кафедри менеджменту та адміністрування.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Брич Василь Ярославович,
Тернопільський національний
економічний університет,
завідувач кафедри менеджменту;

кандидат економічних наук,
Письменна Уляна Євгенівна,
ДУ «Інститут економіки та
прогнозування НАН України,
старший науковий співробітник.

Захист відбудеться «27» грудня 2018 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 20.052.06 в Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу Міністерства освіти і науки України за адресою: 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15, конференц-зал науково-технічної бібліотеки.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу за адресою: 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15.

Автореферат розісланий «27» листопада 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,

І. Б. Запукхляк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Стан та перспективи розвитку вітчизняних енергетичних підприємств знаходяться у прямій залежності від ринкових трансформацій у паливно-енергетичному комплексі (ПЕК). Прогнозоване зростання споживання енергоресурсів, необхідність змін відповідно до ринкових механізмів формування попиту та пропозиції потребують застосування сучасних концепцій планування розвитку, які враховують невизначеність і динамічність середовища досягнення цілей розвитку у поточній діяльності, визначають вагомість завдань для підприємств, галузі, споживачів та оцінюють можливості досягнення очікуваних результатів за рахунок зростання зацікавленості стейкхолдерів. Отже, плануючи свій розвиток, підприємства ПЕК мають забезпечити ринкові перетворення шляхом врахування пріоритетів, задекларованих у програмних документах та планах їх реалізації з урахуванням перспективних напрямів розвитку ПЕК та розширення можливостей інтегрування України у європейський енергетичний простір.

Застосування традиційних інструментів планування повною мірою не може охопити усі можливості розвитку підприємств як результату змін на енергетичному ринку. В умовах високого рівня зношеності обладнання та незадовільного стану інфраструктури ПЕК планування діяльності потребує врахування альтернативних можливостей досягнення визначених цілей, обґрунтування кожної із них та створення сприятливих умов для залучення інвестицій у їх реалізацію. З огляду на це, планування розвитку підприємств ПЕК з використанням сучасних концепцій планування є запорукою нарощування інвестиційних можливостей для поступу вітчизняного енергетичного ринку.

У дослідженні питання планування розвитку підприємств ПЕК певний інтерес викликають праці вчених, у яких закладено основні теоретичні засади планування діяльності підприємств, зокрема Р. Акоффа, І. Ансоффа, П. Друкера, Б. Карлофа, Г. Міцберга, Т. Сааті, Й. Шумпетера, а також вітчизняних науковців – М. Данилюка, В. Отенка, І. Отенко, А. Наливайка, Ж. Поплавської, А. Полянської, О. Мельник. Практичному застосуванню елементів планування, що пов'язані із інвестиційним забезпеченням розвитку підприємств, присвячено праці О. Маслак, Н. Подольчака, І. Скворцова, С. Іляшенка, Я. Витвицького, Г. Васильченко, Б. Гречаника, А. Череп, В. Брича. Вагомий внесок у дослідження проблематики розвитку вітчизняного ПЕК зробили вітчизняні науковці Л. Гораль, О. Дзьоба, І. Чукаєва, А. Халатов, А. Шидловський, О. Стрішенець, У. Письменна. Проте, залишаються недостатньо вивченими питання застосування сучасних концепцій планування в умовах реалізації змін у енергетиці, механізмів удосконалення даного процесу та способів їх практичної реалізації.

Необхідність формування теоретичних положень і методичних засад планування розвитку підприємств ПЕК для забезпечення збалансованого функціонування енергетики на основі виділення інструментів сучасних концепцій планування та обґрунтування доцільності їх застосування в умовах ринкових трансформацій зумовили актуальність теми дослідження, мету, завдання, методи дослідження та структуру дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконувалася відповідно до комплексного плану науково-дослідних робіт Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу у межах держбюджетної теми «Наукові та прикладні засади управління розвитком

галузових та регіональних суспільних систем» (ДР № РК 0117U003830), де автором розвинено теоретичні та прикладні засади оперативного планування розвитку підприємств із використанням технології бюджетування; держбюджетної тематики кафедри менеджменту і адміністрування «Технології управління ПЕК в контексті енергетичної безпеки та регіонального розвитку» (2016 р.), де автором досліджено мотиваційні інструменти планування розвитку підприємств електропостачання, а також технології оцінювання та управління зрілістю проектної діяльності на галузових підприємствах у межах держбюджетної тематики кафедри менеджменту і адміністрування «Трансформація підходів в управлінні соціально-економічними системами для забезпечення галузевого та регіонального розвитку» (2018 р.).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розроблення теоретико-методичних положень та обґрунтування практичних рекомендацій щодо планування розвитку енергетичних підприємств в умовах ринкових трансформацій.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- розвинути поняття «планування розвитку підприємств паливно-енергетичного комплексу» в умовах ринкових трансформацій;
- сформувати концептуальні положення моделі планування розвитку енергетичних підприємств;
- сформувати механізм удосконалення планування розвитку енергетичних підприємств на основі врахування його особливостей та сучасних тенденцій і завдань розвитку ПЕК;
- удосконалити методичний підхід до оцінювання стійкості розвитку енергетичних підприємств на основі аналізу результатів їх діяльності;
- розвинути модель формування інвестиційної поведінки підприємств ПЕК з метою зацікавлення стейкхолдерів у реалізації цілей і завдань розвитку;
- ідентифікувати переваги застосування проектної діяльності для забезпечення розвитку підприємств ПЕК;
- запропонувати методику оцінки зрілості проектної діяльності енергетичних підприємств.

Об'єктом дослідження є процес планування розвитку підприємств в умовах ринкових трансформацій.

Предметом дослідження є теоретичні положення, методичні підходи та прикладні засади планування розвитку енергетичних підприємств.

Методи дослідження. Теоретичною та методичною основою дослідження є фундаментальні наукові концепції і прикладні розробки вітчизняних і зарубіжних учених і практиків з проблем планування розвитку підприємств.

Для досягнення поставленої мети застосовано сучасні методи дослідження, зокрема: методи аналізу та синтезу, історичності та логічності, індукції та дедукції – для обґрунтування ролі планування розвитком у системі управління розвитком підприємства та виявлення особливостей його формування на підприємствах ПЕК; системно-структурний аналіз – для уточнення та впорядкування понятійного апарату планування розвитку підприємств; методи порівнянь, експертної оцінки та анкетування – для діагностування середовища та аналізу передумов залучення інвестицій у розвиток підприємств електропостачання, дослідження проектної зрілості підприємств; узагальнення – для встановлення проблем розвитку підприємств електропостачання; комплексний підхід – для обґрунтування механізмів самоорганізації та саморозвитку у процесі

формування їх інвестиційної поведінки; структурно-функціональний підхід – для визначення та відбору чинників розвитку енергетичних підприємств; методи порівняння, балансових розрахунків і прогнозування – для розробки методичних основ управління проектною діяльністю на підприємствах електропостачання; аналіз чутливості – для визначення умов стійкості планування розвитку підприємств. Обробка всіх даних здійснювалася за допомогою сучасних інформаційних технологій.

Інформаційна база дослідження представлена даними Державної служби статистики України, даними обліку та звітності підприємств паливно-енергетичного комплексу, результатами проведених соціологічних досліджень та анкетних опитувань, матеріалами періодичних видань, інтернет-ресурсів, законодавчими актами Верховної Ради України та постановами Кабінету Міністрів України, рішеннями і нормативними документами органів виконавчої влади.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробленні теоретико-методичних положень щодо формування моделі планування розвитку енергетичних підприємств та обґрунтуванні механізму її реалізації, а саме:

вперше:

– сформовано концептуальні положення побудови моделі планування розвитку енергетичних підприємств, яка базується на комплексному використанні інструментів системного, партисипативного, інкрементального планування, що поряд із методами формального планування дозволить імплементувати ринкові трансформації вітчизняного ПЕК та розширити інвестиційні можливості реалізації необхідних змін із врахуванням зацікавленості стейкхолдерів за результатами такого планування;

удосконалено:

– механізм планування розвитку підприємств, який, на противагу існуючим, враховує не тільки традиційні інструменти та види діяльності з планування, але й базується на комплексному застосуванні сучасних інструментів планування розвитку, які дозволяють залучати до процесів планування розвитку усі зацікавлені сторони та забезпечувати стійкість їх розвитку для створення доданої вартості;

– модель формування інвестиційної поведінки підприємств у сфері енергетики, яка розширює можливості інвестиційної діяльності для забезпечення розвитку підприємств на основі виділення індикаторів і критеріїв розвитку та, на відміну від застосовуваних, розглядає можливості змішаного фінансування проектних ідей розвитку;

– методичний підхід до оцінювання стійкості розвитку підприємств, що, на відміну від існуючого, базується на аналізі чутливості результатів планування із застосуванням показника створеної доданої вартості до чинників, які визначають стан і тенденції розвитку енергетичних підприємств;

– методичний підхід до визначення рівня зрілості проектної діяльності підприємств ПЕК, що, на відміну від існуючих, виділяє етапи оцінювання, які відповідають умовам розвитку енергетичних підприємств, враховують чинники, що визначають слабкі і сильні сторони, а також можливості і загрози імплементції проектної діяльності, врахування яких дозволить активізувати застосування проектного підходу в плануванні розвитку досліджуваними підприємствами;

набули подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат планування розвитку підприємств в умовах ринкових трансформацій, зокрема планування розвитку підприємств паливно-енергетичного комплексу розглянуто як діяльність, яка дозволяє відобразити процес перетворення цілей та пріоритетів розвитку підприємства в плани його діяльності з урахуванням можливостей реалізувати ці зміни за результатами дослідження поведінки зацікавлених у розвитку сторін, та, на відміну від існуючого процесу планування діяльності енергетичних підприємств, враховує обмеження такого планування, планує діяльність у режимі реального часу, поєднує кількісні і якісні методи планування, застосовує гнучкі інструменти планування та визнає форми планування відповідно до тих ситуацій, в яких воно здійснюється;

– пропозиції щодо розширення застосування проектної діяльності шляхом виділення проектів розвитку, які відповідають програмним документам і планам розвитку ПЕК, що, на відміну від усталених процедур інвестування, розглядають можливості залучення зацікавлених у реалізації проектів сторін і мають на меті не тільки комерційний, але і благодійний, соціальний, екологічний та інші результати планування розвитку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні рекомендацій щодо удосконалення моделі планування розвитку підприємств вітчизняного ПЕК. Окремі результати дослідження використані у практичній діяльності відокремленого підрозділу «Бурштинська теплова електрична станція» Акціонерного товариства «ДТЕК Західенерго» (довідка № 01/397 від 21.08.2018), зокрема побудована матриця оцінювання результативності планування розвитку підприємств електропостачання, що дозволило ідентифікувати можливі ситуації та визначити сценарії розвитку підприємства; ПрАТ «Прикарпаттяобленерго» (довідка № 092/5405 від 27.08.2018), а саме, запропоновано методику оцінювання зрілості проектної діяльності підприємства шляхом виділення основних етапів такого оцінювання та чинників, що визначають стан зрілості; Івано-Франківської облдержадміністрації (довідка № 6681/1/1-18/1-116 від 23.08.2018), зокрема застосовано методику оцінювання зрілості проектів у розвиток енергетичних підприємств регіону шляхом виділення та оцінювання їх соціальної значущості за механізмом змішаного фінансування.

Запропоновані в роботі методики та рекомендації щодо планування розвитку підприємств ПЕК можуть бути застосовані при плануванні розвитку операторів систем розподілу (електропостачальників) в умовах формування ринку електричної енергії (довідка Департаменту електроенергетичного комплексу Міністерства енергетики та вугільної промисловості України № 32.1-ВИХ/1180-18 від 21.09.2018).

Результати наукового дослідження представлені на Національному форумі «Україна 2030: Консолідація мислення – консолідація дій», що відбувся 14.06.2018 у м. Києві, включені до Зеленої книги політики збалансованого розвитку України та будуть використані в процесі нормотворчої та аналітико-консультативної роботи як одне із джерел альтернативної інформації у розробленні відповідних стратегічних документів (довідка № 205 від 16.08.2018 р.).

Результати дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу при

викладанні дисциплін «Управління потенціалом підприємства» та «Ситуаційний менеджмент» (довідка від 05.09.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є результатом самостійних наукових досліджень. Усі положення, що виносяться на захист, отримані автором особисто. Внесок автора у роботи, виконані у співавторстві, конкретизовано у списку публікацій за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження оприлюднені на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: «Теорія і практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем» (м. Івано-Франківськ, 2015 р.); «Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки» (м. Одеса, 2015 р.); «Економіка та управління в нафтогазовому комплексі України: актуальні проблеми, реалії та перспективи» (м. Івано-Франківськ, 2016 р.); «Проблеми формування та реалізації конкурентної політики (м. Львів, 2017 р.); «Сучасні управлінські технології в умовах трансформації соціально-економічних відносин» (м. Івано-Франківськ, 2018 р.); «України 2030 – Консолідація дій» (м. Київ, 2018 р.), «Модернізація та суспільний розвиток економіки держави та регіонів» (м. Київ, 2018 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 16 наукових праць загальним обсягом 6,85 друк. арк. (особисто автору належить 5,71 друк. арк.), з них два розділи у колективних монографіях (з яких одна видана за кордоном), 7 статей у наукових фахових виданнях (у т.ч. 3 – у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз даних), 7 праць апробаційного характеру.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації викладено на 273 сторінках. Список використаних джерел складається із 179 найменувань на 15 сторінках. Дисертація містить 50 таблиць, з яких 3 займають повну сторінку, 39 рисунків з яких 5 займають повну сторінку, 16 додатків обсягом 35 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

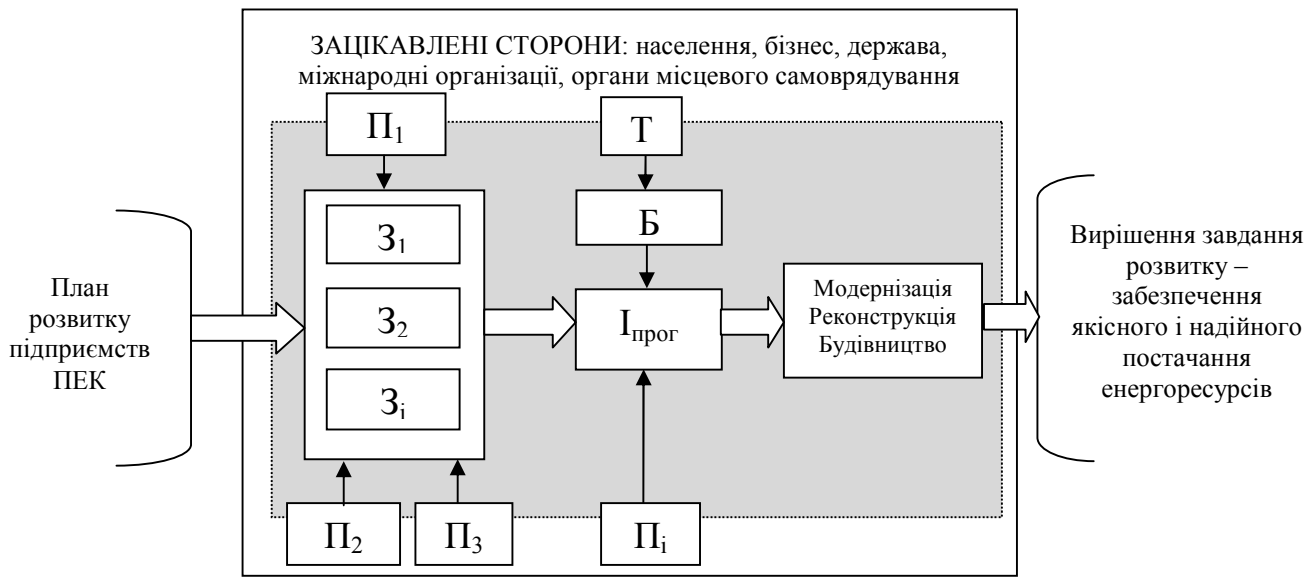
У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено мету, об'єкт, предмет і основні завдання дисертації, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, відображено апробацію основних результатів.

У **першому розділі «Теоретико-методичні засади планування розвитку підприємств паливно-енергетичного комплексу»** розкрито суть концептуальних положень планування розвитку підприємств паливно-енергетичного комплексу; систематизовано теоретичні положення та методичні засади формування моделі планування розвитку енергетичних підприємств; охарактеризовано модель формування інвестиційної поведінки та стимулюючі інструменти планування розвитку енергетичних підприємств.

З метою уточнення поняття ринкових трансформацій визначено сутність трансформацій як змін у діяльності підприємств ПЕК відповідно до затверджених програмних документів розвитку вітчизняної енергетики, міжнародних нормативних документів і стандартів, планів розвитку енергетичних підприємств,

актуальність яких визначена об'єктивними викликами поступу світової енергетики та необхідністю покращення сучасного стану розвитку вітчизняних підприємств паливно-енергетичного комплексу.

На основі аналізу праць вітчизняних і зарубіжних науковців із планування та, враховуючи сучасні тенденції розвитку енергетики, узагальнено суть і значення планування розвитку підприємств. Зокрема, визначено зміст цієї категорії як діяльність, яка на основі сучасного інструментарію планування дозволяє відобразити процес перетворення цілей та пріоритетів розвитку підприємства в плани його діяльності з урахуванням можливостей реалізувати ці зміни на основі дослідження поведінки зацікавлених у процесі планування розвитку сторін (рис. 1).

Умовні позначення: Z_1, Z_2, Z_i – завдання розвитку; P_1, P_2, P_3, P_i – проекти розвитку; $I_{\text{прог}}$ – інвестиційні програми; Б – бюджети; Т - тарифи

Рис. 1. Процес планування розвитку підприємств ПЕК

Зроблено висновок про те, що планування діяльності підприємства є формалізованим видом діяльності, що розглядає процес планування через виконання поставлених цілей із застосування регулювання з метою коригування результатів планування на основі сформованих, погоджених та узгоджених планових документів підприємства. Також планування розвитку підприємств визначено як менш формалізований вид діяльності, який хоч і базується на розроблених і апробованих інструментах та технологіях планування, проте не є стандартизованим процесом і може вибирати та змінювати процедури планування з урахуванням сучасних концепцій планування та має на меті, окрім визначення пріоритетів розвитку, вибір технології планування, що дозволить врахувати складність і динамічність середовища підприємства та виявити можливості підприємства для досягнення необхідних якісних і кількісних змін.

Узагальнено, що планування розвитку енергетичних підприємств тісно пов'язано із розширенням інвестиційних можливостей реалізації цілей їх розвитку шляхом використання стимулюючих інструментів планування, під якими у роботі запропоновано розглядати способи досягнення цілей і завдань розвитку підприємств ПЕК, що підвищують їх зацікавленість у реалізації заходів із розвитку та сприяють підвищенню результативності та ефективності їх діяльності. Узагальнено місце та роль стимулюючих інструментів планування розвитку

енергетичних підприємств у системі формування цілей і завдань розвитку ПЕК на прикладі розгляду сфери електропостачання. Визначено місце та значення стимулюючих інструментів планування у формуванні інвестиційної поведінки енергетичних підприємств.

Запропоновано концептуальні положення моделі планування розвитку підприємств паливно-енергетичного комплексу, яка враховує різні рівні управління їх розвитком, базується на комплексному використанні інструментів: системного (враховує зміни середовища та одночасно із кількісними методами розроблення планів, використовує якісні методи планування), партисипативного (розглядає участь зацікавлених сторін у плануванні розвитку), інкрементального (враховує особливості ринкових відносин), що поряд із методами формального планування дозволить підтримати реалізацію цілей і завдань розвитку у сфері енергетики. Визначено, що особливістю запропонованої моделі планування розвитку підприємств є можливість планування необхідних змін із врахуванням зацікавленості стейкхолдерів у результатах такого планування (рис. 2).

Розглянуто методичний базис планування розвитку підприємств ПЕК, який охоплює технологію такого планування, виділяє інструменти, завдання, принципи, результати планування розвитку шляхом доповнення існуючих характеристик цих категорій сильними сторонами та перевагами сучасних концепцій планування. Визначено інвестиційну поведінку підприємств ПЕК як діяльність, орієнтовану на створення сприятливих для заохочення інвесторів і зацікавлених сторін умов вкладання коштів у реалізацію завдань розвитку.

У дисертаційній роботі запропоновано розглядати показник створеної доданої вартості як критерій формування мотиваційної поведінки потенційних інвесторів та індикатор спроможності підприємства реалізувати залучені інвестиції з метою досягнення поставлених цілей розвитку та запропоновано модель формування інвестиційної поведінки енергетичних підприємств шляхом досягнення їх взаємозв'язку з усіма зацікавленими у реалізації заходів із розвитку стейкхолдерів.

Визначено, що важливе значення у плануванні розвитку підприємств ПЕК належить бюджетуванню. Збалансований бюджетний процес дозволяє підприємствам координувати можливості зростання прибутку, що у подальшому є основним джерелом формування інвестиційних програм розвитку та стимулом заохочення до співпраці інвесторів.

Для конкретизації та обґрунтування заходів щодо реалізації моделі планування розвитком підприємств ПЕК виділено переваги застосування проектної діяльності, що, на противагу діючим інструментам планування, дозволяє фокусуватися на конкретних цілях, більш гнучко використовувати часовий горизонт планування, контролювати якість та вартість виконання робіт, а також врахувати інтереси зацікавлених у реалізації заходів із розвитку сторін.

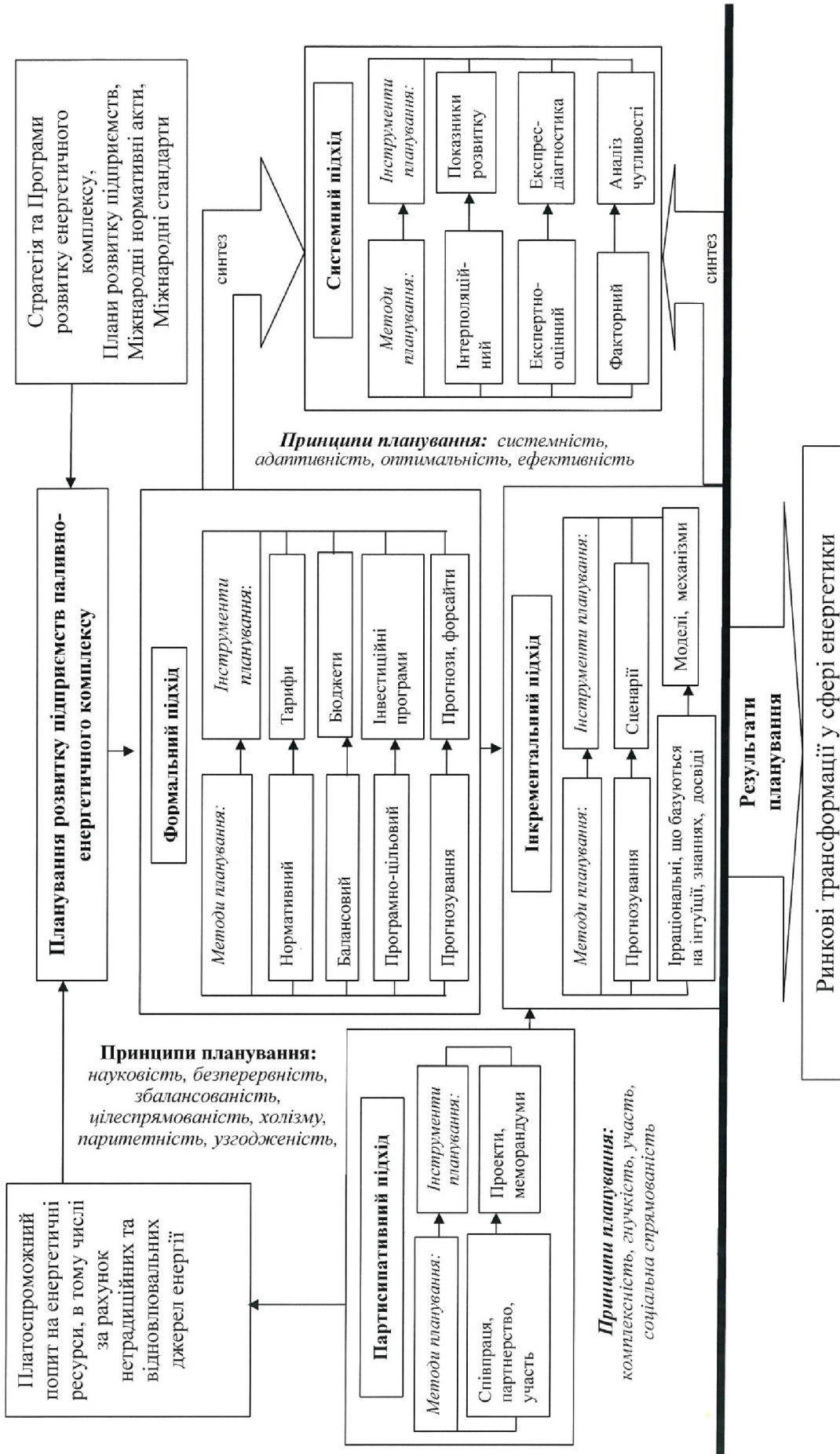

Рис. 2. Модель планування розвитку підприємств ПЕК

Виділено види проектної діяльності, які можуть застосовуватись у плануванні розвитку підприємств ПЕК.

Підсумовано, що запропоновані теоретико-методичні положення формування моделі планування розвитку підприємств ПЕК можуть використовуватись у різних галузях енергетичного комплексу та забезпечувати реалізацію змін із врахуванням складності та динамічності зовнішнього середовища.

У другому розділі «Стан та перспективи планування розвитку підприємств паливно-енергетичного комплексу» узагальнено базові цілі та завдання розвитку вітчизняного ПЕК, зокрема електроенергетики; охарактеризовано особливості планування розвитку енергетичних підприємств; проаналізовано стан та перспективи розвитку підприємств електропостачання з використанням показника створеної доданої вартості; проведено аналіз та оцінку, а також визначено переваги та недоліки стимулюючих інструментів планування розвитку енергетичних підприємств.

Проведений аналіз сучасних тенденцій розвитку ПЕК дозволив визначити, що удосконалення процесу планування розвитку енергетичних підприємств пов'язано не тільки із формуванням цілей і завдань розвитку, але, головним чином, із пошуком та обґрунтуванням шляхів їх реалізації. Зокрема, першочергового вирішення потребує питання модернізації обладнання та покращення технічного стану інфраструктурного забезпечення. На основі аналізування стратегічних програмних документів розвитку ПЕК і планів розвитку підприємств електропостачання узагальнено пріоритети ринкових трансформацій та обґрунтовано, що їх досягнення потребує реалізації заходів щодо підвищення ефективної роботи підприємств ПЕК, залучення інвестицій у розвиток та зростання зацікавленості суб'єктів господарювання у результатах такої роботи.

Охарактеризовано результати планування розвитку енергетичних підприємств на основі розгляду процесу стратегічного, тактичного та оперативного планування із виділенням особливостей формування програм та планів розвитку, описом бюджетного процесу їх виконання та характеристикою показників, що оцінюють результати планування. Зважаючи на те, що традиційні методи аналізу стану підприємства не дозволяють оцінити передумови його розвитку, у роботі запропоновано метод експрес-діагностики з використанням апарату відстані Хемінга на основі застосування показника створеної доданої вартості (*EVA*), за результатами проведення якого оцінено спроможність підприємств електропостачання досягати цілей розвитку за рахунок залучених інвестицій. Спрогнозовано тенденції зміни показника *EVA* для досліджуваних підприємств на найближчу перспективу (табл. 1).

Проаналізовано тенденції інвестиційного забезпечення планування розвитку підприємств ПЕК на прикладі підприємств електропостачання. Обґрунтовано зміст стимулюючих інструментів планування розвитку цих підприємств і визначено місце таких інструментів у досягненні цілей розвитку підприємств. Виділено переваги та перешкоди використання кожного з них, зокрема стимулюючого тарифоутворення, інвестиційних програм ліцензіатів із постачання та розподілу електричної енергії, проектної діяльності.

За результатами дослідження стану запровадження стимулюючих тарифів, спрямованих на залучення інвестицій у будівництво, модернізацію інфраструктури

електричних мереж та стимулювання ефективності витрат електророзподільних компаній, визначено бар'єри та недоліки цього методу планування розвитку в короткостроковому часовому відрізку за рахунок значного зростання тарифів на електроенергію для споживача та потенційної загрози неплатежів за поставлену електроенергію (рис. 3).

Таблиця 1

Результати експрес-діагностики передумов розвитку підприємств електропостачання

Об'єкт дослідження	Графічне представлення динаміки показника створеної доданої вартості (EVA)	Результати експрес-аналізу та оцінки динаміки показника EVA
ПрАТ «Прикарпаттяобленерго»		$X^{2015} < 0; X^{2016} > 0; X^{2017} > 0,$ Слабка тенденція стійкого розвитку: в окремі періоди не вдається збалансувати вплив загроз, проте позитивна динаміка та прогноз доданої вартості засвідчують потенціал розвитку
ПАТ «ЕК «Чернівціобленерго»		$X^{2015} > 0; X^{2016} = 0; X^{2017} > 0,$ Тенденція стійкого розвитку: збалансовано вплив загроз за рахунок потенціалу розвитку, про що свідчить позитивна динаміка та прогноз доданої вартості
ПрАТ «Львівобленерго»		$X^{2015} = 0; X^{2016} < 0; X^{2017} > 0$ Нестійка тенденція розвитку: проте є потенціал, про що свідчить позитивна динаміка та прогноз доданої вартості

Примітки: $\bar{X}^p = \sum_{j=1}^K X_j^p$, де X^p – узагальнений індикатор стану об'єкта управління у p -му періоді; K – кількість показників, за якими проведено експрес-діагностику

Визначено, що спірним залишається питання формування привабливості умов для потенційного інвестора у розвиток підприємств електропостачання на основі порівняння регуляторної норми доходу на регуляторну базу активів у розмірі 12,5 % та облікової ставки, яка на початок 2018 року становила 17 % та має тенденцію до зростання.

Аналізування виконання інвестиційних програм, спрямованих на реалізацію заходів щодо оновлення і модернізації технічної складової розвитку підприємств електропостачання, дозволило підсумувати, що впродовж 2014-2017 рр. рівень виконання інвестиційних програм знаходився у діапазоні 75,6-84,5 %, що, як наслідок, в умовах високого рівня зношеності технічного парку підприємств ПЕК

(близько 80 %) перешкоджає досягненню визначених у програмних документах і планах значень пріоритетів розвитку (рис. 4).

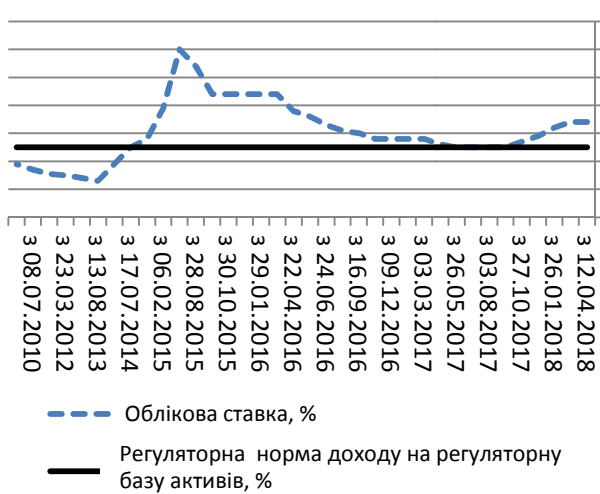

Рис. 3. Рівень облікової ставки та регуляторної норми доходу на регуляторну базу активів

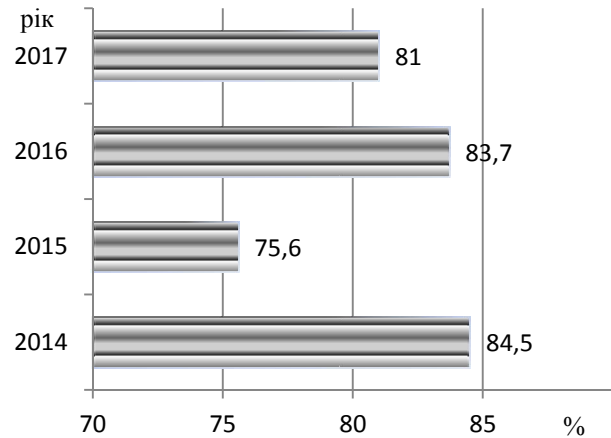

Рис. 4. Виконання інвестиційних програм підприємств електропостачання впродовж 2014-2017 років

Дослідження процесу запровадження проектної діяльності у практику підприємств електропостачання дозволило узагальнити, що керівництво проектами характеризується поодинокими практиками, має точковий характер та супроводжується такими незадовільними тенденціями, як нестабільна динаміка запуску проектів; недотримання методології проектної діяльності в умовах діючої системи управління; недостатня увага до відкритого обговорення вигід і ризиків проектної діяльності та контролю за графіком виконання етапів проекту; обмежене фінансування та зацікавленість у інвестуванні коштів; недотримання стандартів у процесі відбору проектів; відсутність прозорості реалізації проектів та координація з іншими проектами; низька ефективність реалізації; відсутність систематизації досвіду реалізації проектів; невідповідність проектів стратегічним цілям розвитку підприємств; потреба у знаннях щодо корпоративних процесів проектного управління, зокрема методах мотивації та підтримки з боку керівництва.

Таким чином, ураховуючи пріоритети та завдання сучасного розвитку ПЕК, поточний стан енергетичних підприємств першочергово потребує вирішення проблема хронічного недофінансування реалізації завдань розвитку за рахунок, зокрема, підвищення ефективності їх роботи. Поряд із досягненням необхідного для забезпечення реалізації стратегічних змін стану підприємства визначальною умовою його розвитку пропонується розглядати використання стимулюючих інструментів планування розвитку. Запропонований підхід до планування розвитку енергетичних підприємств може застосовуватись у інших галузях та сферах діяльності, підвищуючи їх відповідальність та зацікавленість у результатах роботи та формуючи передумови для досягнення цілей розвитку.

У третьому розділі «Формування механізму удосконалення планування розвитку підприємств паливно-енергетичного комплексу» розроблено механізм планування розвитку підприємств ПЕК із метою реалізації ринкових трансформацій в енергетиці; запропоновано модель оцінювання зрілості проектної діяльності та обґрунтовано напрями та шляхи її імплементації у діяльність

досліджуваних підприємств; досліджено умови стійкості розвитку досліджуваних підприємств; визначено сценарії розвитку підприємств ПЕК за рахунок використання проектної діяльності.

Для забезпечення реалізації ринкових трансформацій у роботі запропоновано механізм удосконалення планування розвитку підприємств ПЕК, що визначає потенційні джерела фінансування заходів із розвитку у межах сформованих програм і планів розвитку та з урахуванням участі у фінансуванні зацікавлених сторін, що дозволяє забезпечувати рівновагу такого планування шляхом дослідження чутливості впливу пропонованих змін на результати діяльності, зокрема створення доданої вартості (рис. 5). Застосування запропонованого механізму базується на вивченні інвестиційної поведінки підприємств та має на меті обґрунтування кожної альтернативи планування розвитку шляхом формування відповідних сценаріїв.

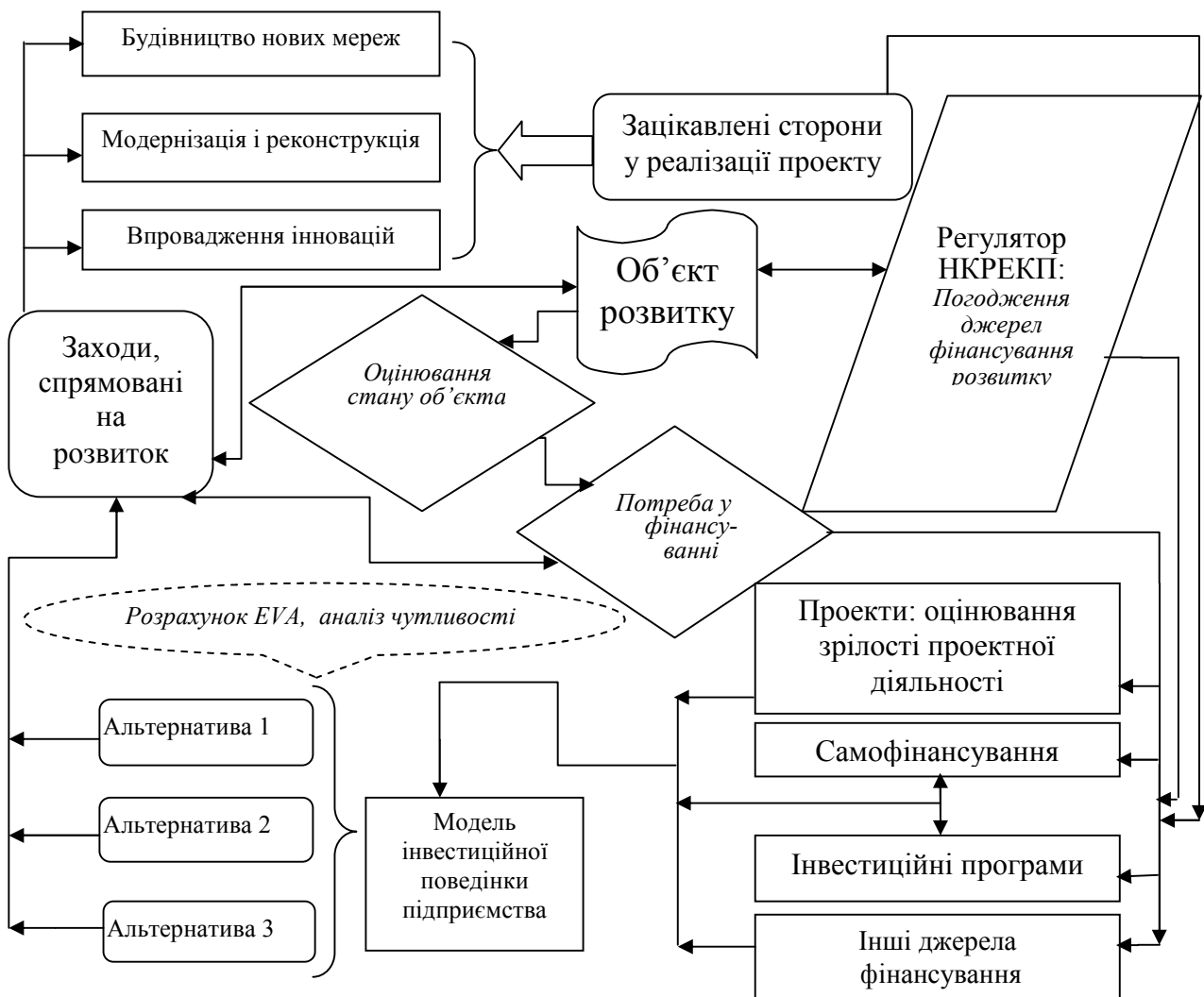

Рис. 5. Механізм удосконалення планування розвитку підприємств паливно-енергетичного комплексу

Визначено, що роль і значення запропонованого механізму зростають в умовах реалізації проектної діяльності на рівні галузевих підприємств. У роботі запропоновано модель оцінювання зрілості проектної діяльності на основі виділення критеріїв, врахування яких сприятиме імплементації проектного підходу у процес планування розвитку підприємств ПЕК. За результатами анкетування

керівників структурних підрозділів підприємств електропостачання, що потенційно можуть залучатись до проектних груп, здійснено оцінку їх готовності до впровадження проектної діяльності та визначено сильні та слабкі сторони, а також можливості і загрози реалізації даного підходу у плануванні розвитку підприємств ПЕК.

Застосування авторської чотирирівневої моделі оцінки зрілості проектної діяльності підприємств електропостачання дозволило визначити, що зазначені підприємства перебувають на підготовчому етапі зрілості проектної діяльності. Подальший розвиток проектної діяльності на рівні енергетичних підприємств не може обмежуватися лише забезпеченням інвестиційних програм їх розвитку, але має фокусуватися на формуванні потенційних можливостей залучення зацікавлених сторін у досягнення цілей і завдань їх розвитку на шляхом формування інвестиційної поведінки підприємства, орієнтованої на створення доданої вартості.

Для урахування вагомості соціальних, екологічних критеріїв розвитку енергетичних підприємств запропоновано застосовувати механізм змішаного фінансування, який комплексно враховує як економічні результати ефективного менеджменту шляхом використання показника створеної доданої вартості, так і пріоритети цілей розвитку для кожного об'єкта інвестування. Визначено, що такий механізм розширює привабливість підприємств для потенційних інвесторів чи зацікавлених у розвитку підприємства сторін.

Запропоновано сценарії розвитку підприємств ПЕК на основі застосування проектної діяльності з урахуванням середовища реалізації запропонованого механізму планування розвитку підприємств ПЕК.

Для дослідження умови стійкості розвитку досліджуваних підприємств, що досягається за результатами реалізації запропонованого механізму удосконалення планування їх розвитку, проаналізовано чутливість впливу обсягу капіталовкладень та вартості їх залучення на показник створеної доданої вартості (табл. 2).

Таблиця 2

Дослідження умови стійкості планування розвитку підприємств ПЕК

Підприємство	Рік	Значення $\Delta \rightarrow ROCE - WACC$, %	Значення K тис. грн.	Значення EVA , тис. грн.	Результати аналізу чутливості
ПрАТ «Прикарпаття обленерго»	2014	0,739	99 262	73324,14	$E_{\Delta} = 0,773$
	2015	1,031	34 159	35223,05	
	2016	0,544	135 317	73602,09	$E_K = 0,163$
	2017	0,742	134 297	99692,32	
ПАТ «ЕК «Чернівці обленерго»	2014	0,363	31 575	11469,59	$E_{\Delta} = 0,029$
	2015	1,033	47 031	48581,80	
	2016	0,378	66 337	25101,95	$E_K = 0,995$
	2017	2,054	70 363	144530,34	
ПрАТ «Львів обленерго»	2014	1,201	117 262	140904,40	$E_{\Delta} = 22,32$
	2015	0,380	61 753	23489,01	
	2016	-0,378	263 886	-99773,30	$E_K = -0,613$
	2017	-0,354	174 211	-61706,37	

Примітки: EVA – створена додана вартість, K – капіталовкладення, $ROCE$ – прибуток на залучені капіталовкладення; $WACC$ – середньозважена вартість залучених капіталовкладень

За результатами аналізу чутливості встановлено, що досягнення стійкості розвитку досліджуваних підприємств відбувається за різних умов. Зокрема, для ПрАТ «Прикарпаттяобленерго» та ПрАТ «Львівобленерго» пріоритетною умовою планування розвитку є підвищення ефективності роботи підприємства, а для ПАТ «ЕК «Чернівціобленерго» – додаткове залучення інвестицій у розвиток.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано нові підходи до вирішення науково-практичного завдання, яке полягає у розвитку теоретичних положень, розробленні методичного забезпечення та практичних рекомендацій щодо удосконалення планування розвитку підприємств паливно-енергетичного комплексу в умовах ринкових трансформацій. За результатами проведеного дослідження зроблено такі висновки:

1. Визначено, що стан і перспективи розвитку вітчизняних енергетичних підприємств перебувають у прямій залежності від ринкових трансформацій у паливно-енергетичному комплексі. Розвинуто поняття планування розвитку енергетичних підприємств як динамічний процес цілепокладання, що базується на перспективному баченні майбутнього, представленого у нормативних документах, програмах і планах розвитку та обґрунтуванні можливостей їх реалізації шляхом застосування гнучких технологій планування із застосуванням стимулюючих інструментів планування розвитку та мотиваційних інструментів формування інвестиційної поведінки підприємств та залучення до процесу планування усіх зацікавлених у розвитку сторін в умовах формування нової моделі функціонування ПЕК.

2. Запропоновано концептуальні положення моделі планування розвитку енергетичних підприємств відповідно до сучасних тенденцій і завдань розвитку ПЕК на основі виділення сучасних підходів до планування та обґрунтування завдань, принципів, інструментів, технологій та результатів планування їх розвитку. Охарактеризовано процес планування розвитку енергетичних підприємств та узагальнено його особливості на основі дослідження систем стратегічного, тактичного та оперативного планування із виділенням процесу бюджетування для підприємств електропостачання.

3. Запропоновано механізм удосконалення планування розвитку підприємств ПЕК, що базується на моделі інвестиційної поведінки підприємства та звертає увагу на необхідність врегулювання відносин підприємства з регулятором НКРЕКП, що сформує свободу пошуку і вибору потенційного інвестора у реалізацію заходів розвитку на основі використання стимулюючих інструментів планування розвитку, в тому числі проектної діяльності.

4. Удосконалено методичний підхід до оцінювання стійкості розвитку енергетичних підприємств на основі проведеної оцінки результатів їх діяльності. Проведення експрес-діагностики результатів планування розвитку енергетичних підприємств на прикладі сфери електропостачання, дозволило оцінити поточний стан їх розвитку та окреслити тенденції до розвитку на основі застосування показника створеної доданої вартості. Оцінено передумови розвитку як задовільні, що вимагають додаткового інвестування у реалізацію цілей розвитку.

5. Розвинуто модель формування інвестиційної поведінки підприємств ПЕК з метою зацікавлення стейкхолдерів у реалізації цілей і завдань розвитку на основі аналізування та обґрунтування доцільності використання стимулюючих інструментів планування розвитку енергетичних підприємств, що базуються на використанні методу стимулюючого тарифоутворення, реалізації інвестиційних програм, проектній діяльності.

6. У межах реалізації запропонованого механізму удосконалення планування розвитку підприємств паливно-енергетичного комплексу розглянуто шляхи розширення інвестиційних можливостей енергетичних підприємств для вирішення завдань їх розвитку із застосуванням проектної діяльності. Запропонований механізм змішаного фінансування у проектній діяльності значно розширює сфери застосування проектів розвитку. Застосування аналізу чутливості для дослідження умови стійкості розвитку за результатами реалізації даного механізму дозволяє визначити пріоритети розвитку підприємств та сформувати відповідні сценарії розвитку.

7. На основі ознайомлення із зарубіжним і вітчизняним досвідом впровадження проектної діяльності на підприємствах ПЕК запропоновано чотирьохетапну модель оцінювання зрілості проектної діяльності, на основі застосування якої визначено рівень такої зрілості для досліджуваних у роботі підприємств, як підготовчий. Виділено чинники, необхідні для активізації проектного методу планування розвитку підприємств паливно-енергетичного комплексу. Проведене у роботі анкетування керівників, які потенційно можуть бути залучені до процесу впровадження проектної діяльності на підприємствах електропостачання, дозволило виділити слабкі і сильні сторони, а також перешкоди і можливості для її імплементації.

8. Практичне застосування одержаних у роботі результатів дасть змогу розширити можливості підприємств паливно-енергетичного комплексу щодо реалізації цілей і завдань їх розвитку шляхом використання сучасних підходів до планування шляхом застосування механізму удосконалення планування їх розвитку із залученням у даний процес зацікавлених у результатах діяльності сторін.

ПЕРЕЛІК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Полянська А. С., **Савка Ю. В.** Бюджетування як інструмент підвищення ефективності управління підприємством. *Сучасні технології підвищення ефективності управління галузевими і регіональними соціально-економічними системами*: колективна монографія під ред. проф. Петренка В. П., проф. Полянської А. С. Івано-Франківськ, 2015. С. 145-155. (0,78 друк арк., особисто автору належить 0,41 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача: досліджено джерела покращення ефективності функціонування бюджетного процесу з метою підвищення ефективності системи управління підприємством.*

2. Polyanska A., **Savka J.** Intensive Instruments for Powerful Supply Enterprises Development Planning. *The Economics of the XXI Century: Current State and Development Prospects*: Monograph. Sciemcee Publishing. London, Great Britain. 2018.

P. 314-328. (0,93 друк. арк., особисто автору належить 0,71 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача: узагальнено стратегічні цілі розвитку вітчизняної енергетики та виділено інвестиційні умови їх досягнення; розглянуто шляхи впровадження стимулюючих інструментів планування розвитку на прикладі підприємств енергопостачання.*

Статті у вітчизняних наукових фахових виданнях, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

3. Савка Ю. В. Формування та впровадження системи бюджетування на підприємстві. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія «Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості».* 2015. № 1 (11). С. 149-154. (0,64 друк. арк.).

4. Савка Ю. В. Планування діяльності газорозподільних підприємств. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія «Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості».* 2017. № 2 (16). С. 71-76. (0,58 друк. арк.).

5. Савка Ю. В. Дослідження зрілості проектної діяльності підприємств електропостачання. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія «Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості».* 2018. № 1 (17). С. 90-100. (0,68 друк. арк.).

Статті у наукових фахових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних, депозитаріїв та пошукових систем:

6. Савка Ю. В. Контекст та робочі принципи бюджетування як технології управління. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки.* 2016. Випуск 18. С. 81-84. (0,48 друк. арк.).

7. Савка Ю. В. Інтеграція показників діяльності підприємства в систему бюджетування. *Причорноморські економічні студії.* 2016. Випуск 11. С. 163-166. (0,42 друк. арк.).

8. Полянська А. С., **Савка Ю. В.** Актуальність та особливості планування в сучасних умовах розвитку. *Бізнес-інформ.* 2018. № 3. С. 400-405. (0,63 друк. арк., особисто автору належить 0,49 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача: шляхом врахування рівнів процесу планування узагальнено наскрізну модель планування діяльності підприємств із виділенням завдань і результатів планування на кожному етапі.*

Стаття у науковому виданні, що входить до міжнародних наукометричних баз даних, депозитаріїв та пошукових систем:

9. Polyanska A., **Savka J.** Investment component of planning the development of domestic electric power enterprises. «SEPIKE» JUNIOR. 2018. Frankfurt, Deutschland; Poitiers, France; Los Angeles, USA P. 166-169. URL: <http://www.sepikecloud.com>. (0,32 друк. арк., особисто автору належить 0,19 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача: обґрунтовано актуальність інвестиційної діяльності для розвитку вітчизняних підприємств електроенергетики та запропоновано можливі шляхи покращення даного процесу шляхом активізації проектної діяльності.*

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

10. Савка Ю. В. Гнучке бюджетування як ефективний механізм управління підприємством. *Теорія і практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем*: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. (Івано-Франківськ, 20-22 травня 2015). Івано-Франківськ, 2015. С. 272-274. (0,19 друк. арк.).

11. Полянська А. С., **Савка Ю. В.** Бюджетування з нуля як технологія управління інноваційною діяльністю підприємств. *Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки*: Матеріали XX Міжнародної науково-практичної конференції. (Одеса, 7-11 вересня 2015). Київ-Одеса, 2015. С. 47-50. (0,23 друк арк., особисто автору належить 0,12 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача: досліджено питання впровадження методу «бюджетування з нуля» у вітчизняну практику в умовах інноваційного розвитку вітчизняних підприємств.*

12. Савка Ю. В. Показники діяльності системи бюджетування на підприємствах нафтогазового комплексу. *Економіка та управління в нафтогазовому комплексі України: актуальні проблеми, реалії та перспективи*: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. (Івано-Франківськ, 21-23 вересня 2016). Івано-Франківськ, 2016. С. 220-222. (0,15 друк. арк.).

13. Полянська А. С., **Савка Ю. В.** Особливості бюджетування в сучасних умовах розвитку. *Проблеми формування та реалізації конкурентної політики*: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. (Львів, 21-22 вересня 2017). Львів, 2017. С. 101-103. (0,19 друк арк., особисто автору належить 0,11 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача: досліджено практику застосування методів бюджетування та виділено її особливості як управлінської категорії.*

14. Савка Ю. В. Планування розвитку електроенергетичних підприємств. *Сучасні управлінські технології в умовах трансформації соціально-економічних відносин*: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. (Івано-Франківськ, 19-20 квітня 2018). Івано-Франківськ, 2018 С. 148-151. (0,18 друк. арк.).

15. Полянська А. С., **Савка Ю. В.** Інвестування у відновлювальну енергетику – задоволення попиту на енергоресурси. *Україна 2030 – Консолідація дій*. Київ, 2018. С. 148-150. (0,23 друк арк., особисто автору належить 0,14 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача: обґрунтовано детермінанти безпеки в інвестиційній сфері енергетичного комплексу.*

16. Савка Ю.В. Технології проектування діяльності підприємств. *Модернізація та суспільний розвиток економіки держави та регіонів*: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. (Київ, 25-26 травня 2018). Київ, 2018. С. 68-71. (0,22 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Савка Ю. В. Планування розвитку підприємств паливно-енергетичного комплексу в умовах ринкових трансформацій. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Івано-Франківськ, 2018.

Дисертаційна робота присвячена розробленню теоретико-методичних положень та обґрунтуванню практичних рекомендацій щодо планування розвитку енергетичних підприємств в умовах ринкових трансформацій.

Уточнено поняття ринкових трансформацій у паливно-енергетичному комплексі на основі визначення ринкових змін у діяльності підприємств ПЕК.

Сформовано концептуальні положення побудови моделі планування розвитку енергетичних підприємств. Визначено поняття стимулюючих інструментів планування розвитку та інвестиційної поведінки підприємств ПЕК, що розширюють можливості планування та реалізації необхідних змін із врахуванням зацікавленості стейкхолдерів у результатах такого планування.

Запропоновано напрями розширення застосування проектної діяльності з урахуванням можливостей залучення зацікавлених у реалізації проектів сторін, що мають на меті не тільки комерційні, але і благодійні, соціальні, екологічні та інші цілі розвитку. Проаналізовано та визначено тенденції до розвитку енергетичних підприємств та особливості планування даного процесу із виділенням етапу цілепокладання та реалізації цілей на основі імплементації стимулюючих інструментів планування розвитку.

Запропоновано механізм удосконалення планування розвитку підприємств, який базується на комплексному застосуванні інструментів такого планування, дозволяє залучати до процесів планування розвитку усіх зацікавлених сторін та забезпечує стійкість їх розвитку на основі створення доданої вартості. Запропоновано методичний підхід до визначення рівня зрілості проектної діяльності підприємств ПЕК. Виділено чинники, які дозволяють покращити застосування проектного підходу в плануванні розвитку підприємствами ПЕК. Запропоновано методичний підхід до оцінювання стійкості розвитку підприємств, проаналізовано чутливість результатів планування розвитку енергетичних підприємств.

Ключові слова: паливно-енергетичний комплекс, планування розвитку, модель, інвестиційна програма, проект, стимулююче тарифоутворення, механізм, додана вартість, аналіз чутливості.

ADNOTACJA

Savka J.V. Planowanie rozwoju przedsiębiorstw przemysłu paliwowo-energetycznego w warunkach zmian rynkowych. – Rękopis.

Praca dyplomowa ma na celu uzyskania stopnia kandydata nauk ekonomicznych w specjalności 08.00.04 – ekonomia i zarządzanie przedsiębiorstwami (według działalności ekonomicznej). – Ivano-Frankivsk Narodowy Techniczny Uniwersytet Nafty i Gazu, Ivano-Frankivsk, 2018.

Praca jest poświęcona opracowaniu teoretyczno - metodycznych postanowień i uzasadnieniu praktycznych rekomendacji planowania rozwoju przedsiębiorstw energetycznych w warunkach rynkowych przemian.

W tej pracy zostało wyjaśniono pojęcie rynkowych przemian w paliwowo-energetycznym przemyśle na podstawie określenia zmian rynkowych w działalności przedsiębiorstw PPE.

Stworzono koncepcyjne przepisy budowy modelu planowania rozwoju przedsiębiorstw energetycznych. Zdefiniowano pojęcie stymulujących narzędzi planowania rozwoju i zachowania inwestycyjnego przedsiębiorstw PPE, które

rozszerzają możliwości planowania i realizacji niezbędnych zmian z uwzględnieniem zainteresowania interesariuszy w wynikach takiego planowania.

Zaoferowano kierunki rozszerzenia zastosowania działalności projektowej z uwzględnieniem możliwości pozyskiwania zainteresowanych stron w realizacji projektów, mających na celu nie tylko handlowe, ale i charytatywne, społeczne, środowiskowe i inne cele rozwoju. Przeanalizowano i zidentyfikowano trendy rozwoju przedsiębiorstw energetycznych i cechy planowania tego procesu z zaznaczeniem etapu wyznaczania i realizacji celów na podstawie realizacji stymulujących narzędzi planowania rozwoju.

Zaproponowano mechanizm usprawnienia planowania rozwoju przedsiębiorstw, który opiera się na zintegrowanym zastosowaniu narzędzi takiego planowania, pozwala zaangażować wszystkie zainteresowane strony w procesy planowania rozwoju i zapewnia stabilność ich rozwoju w oparciu o tworzenie wartości dodanej. Zaproponowano metodyczne podejście do określenia poziomu dojrzałości projektowej działalności przedsiębiorstw PPE. Wyróżniono czynniki, które pozwalają poprawić zastosowanie podejścia projektowego w zakresie planowania rozwoju przedsiębiorstw PPE. Zaproponowano metodyczne podejście do oceny stabilności rozwoju przedsiębiorstw oraz dokonano analizy wrażliwości wyników planowania rozwoju przedsiębiorstw energetycznych.

Słowa kluczowe: przemysł paliwowo-energetyczny, strategia rozwoju, model, program inwestycyjny, projekt, stymulujące tworzenie taryfy, mechanizm, wartość dodana, analiza wrażliwości.

ABSTRACT

Savka Y. V. Planning the development of the fuel and energy complex enterprises in conditions of market transformations. – The manuscript.

Thesis for Ph.D. in Economics in the specialty 08.00.04 – Enterprise Economics and Management (by economic activity). – Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk, 2018.

The Thesis paper is devoted to the development of theoretical and methodological recommendation and the substantiation of practical recommendations on the planning of the energy enterprises development in the conditions of market transformations.

The concept of market transformations in the fuel and energy complex has been clarified based on the definition of market changes in the activity of noted enterprises.

The conceptual provisions of planning model formation for the development of energy enterprises which is based on the complex usage of tools of system, part-incremental, incremental planning are considered. Proposed model as well as formal planning methods will allow supporting transformation processes in the domestic fuel and energy complex, developing and expanding the possibilities to plan and implement necessary changes taking into account the interest of stakeholders in the results of such planning.

The concept-categorical apparatus of enterprise development planning in the conditions of transformation has been improved, which allows to take into account the limitations of such planning, to provide real-time planning, to combine quantitative and qualitative planning methods, to apply flexible planning tools, to define the essence and to apply forms of planning in accordance with those situations, in which it is carried out. The stimulating tools of planning of the development of power supply companies, in particular tariffs, investment programs and project activities, which expand the possibilities off the power enterprises development planning, are allocated. The model of

formation of enterprises' investment behavior in the field of energy is developed, which expands the possibilities of investment activity for the development of enterprises based on the allocation of indicators and development criteria, and considers the possibilities of mixed financing of project development ideas and takes into account the participation of stakeholders in the implementation of activities which are defined in the process of development enterprise planning.

The expansion directions of the application of the project's activity based on the allocation of projects development that are in line with the program documents and plans of development of the fuel and energy complex are proposed, considering the possibilities of attracting interested parties to the projects and aim at not only commercial, but also charitable, social, ecological, and other results of development planning based on the use of mixed funding mechanisms. The state of the development of power supply companies is analyzed and on the basis of the proposed methodical approach to the assessment of the sustainability of the enterprises development, the analysis of the sensitivity of the results of planning on the basis of the application of the created added value, to the factors that determine the state and trends of the development of energy enterprises.

The mechanism of improvement of the fuel and energy complex enterprises development planning is proposed, which is based on the integrated application of development planning tools, which allows to involve all stakeholders in the development planning processes and ensure the sustainability of their development on the basis of the creation of added value. The methodical approach to the determination of the level of maturity of the project's activity of the fuel and energy complex enterprises is proposed, which distinguishes factors, which allow taking advantage of the strengths and opportunities to neutralize the effect of the weaknesses and threats and, finally, intensify of the application of the project approach in planning the development of enterprises of the fuel and energy complex.

Key words: fuel and energy complex, development planning, model, investment program, project, stimulating tariff formation, mechanism, value added, sensitivity analysis.

Підп. до друку 20.11.2018р. Формат 60x84/16.

Папір ксер. Цифр. друк. Ум. друк. арк. 0,9.

Тираж 100 пр. Зам. №046

Віддруковано з готового оригінал-макета в ФотоПринтСтудія
м. Івано-Франківськ, вул. Пулюя, 15

Свідоцтво про державну реєстрацію серії ВОЗ №078906

тел. 099 66 840 10; 097 99 83 846
